

D · N
14/1 1957

Morgonbönens försvarare

Under debattens gång har de argument vi anfört mot den obligatoriska morgonbönen i skolorna — och som självfallet också gäller det militära religionstvänet — utvecklats och kompletterats. Särskild uppmärksamhet förtjänar de den 10 januari införda artiklarna av gymnasten Per Ahlmark — en av de ynglingar vilkas begäran om att av samvets-skäl befrias från morgonbönen avslagits av rektor och regering — och fil kand Ulla Ahgren. Hr Ahlmark betonar att då en grupp elever har samvetsbetänkligheter mot att delta i morgonbönerna, "så blir frågan om morgonbönens vara eller inte vara detsamma som frågan om samvetsfrihet i skolorna eller inte". Att morgonbönen i regel är propaganda för en viss lära slås fast — på vissa håll söker man komma ifrån den saken genom att tala om de sårfall då morgonandakten givits helt andra former, en obehaglig form av hyckleri, då det för var och en är uppenbart att det just är propagandan i morgonbönerna man sätter värde på. I båda inlägggen understryks det självklara att samvetsfriheten inte bör vara ett privilegium för en viss ålder och att unga människor kan ha en uppfattning som gör det pinsamt och förnedrande för dem att delta i en kulthandling.

Det vanliga resonemanget att man innan frihet att välja ges skall "bilda sig en genomtänkt åsikt" är för övrigt, som fröken Ahgren antyder, så genomskinnligt ohållbart och bedrägligt att folk borde skämmas för att dra fram det; de religiösa vill väl dock inte på allvar hävda att de flesta människor som är inskrivna i den svenska kyrkan har arbetat sig fram till "en genomtänkt åsikt"? All erfarenhet, alla undersökningar visar tvärtom att flertalet inte ens när det gäller de centrala kristna dogmerna har någon åsikt alls eller i varje fall inte tror på kyrkans lära. Det är just denna likgiltighet, denna ovilja mot "att bilda sig en genomtänkt åsikt" som på grund av vår lagstiftning — en-

ligt vilken anslutning till kyrkan bibehålles om ej utträde begärs — blir statskyrkosystemets förskansning.

Försvararna av morgonbönen tar sällan eller aldrig upp de kritiska argumenten; man nöjer sig med allmänna och undvikande fraser och räknar, som över huvud i debatter av denna typ, på att ha slöheten och tanklösheten på sin sida. Av tidningarna är Svenska Dagbladet mest representativ för denna hållning; de skrik om kyrkofientlig och ateistisk agitation som några "troende" med miner av ståndaktighet under förföljelse här stämmer upp finns det inte skäl att ta upp till bemötande — det oartikulerade kan inte bemötas. Vi skall emellertid stanna vid inlägg i ett par tidningar, som åtminstone i någon mån eftersträvar saklig och allvarlig debatt.

Den socialdemokratiska Stockholms-Tidningen talar först om ungdomen som "sökare under utveckling", med rätt att få den upplysning som behövs för att nå en livsåskådning. "Härvidlag kan kristendomen göra anspråk på att också få komma med sitt kunskapsmaterial." Ja visst! Men tidningen vet ju att morgonbönerna propagerar en viss kristen lära, att anhängare av andra religiösa läror rent av är befriade från morgonbön. Därmed faller resonemanget, totalt. Skulle det tillämpas, borde tvärtom morgonbönerna bli ett forum för konkurrens mellan skilda — kristna och icke kristna — åskådningar, men det är det inte fråga om.

Vidare söker tidningen med ett gammalt dialektiskt grepp — ständigt avslöjat men fortfarande gängbart — visa att även "samvetsömma" ungdomar bör kunna gå i morgonbön. Antingen är ungdomarnas övertygelse "så spröd" att den rubbas genom morgonandakten, eller är den "så rotfast" att den inte ändras — vad är det då att bråka om? Ja, så resonerar man verkligen. Med samma argumentation kan vilken statlig propaganda på vilket stadium som helst försvaras — ty antingen faller folk för propa-

gandan, och då är de för spröda, eller faller de inte, därför att de är rotfasta. Att människor inte bör tvingas att lyssna till en förkunnelse eller att delta i en kulthandling, det faller inte tidningen in; att religionsfrihet innebär att en bestämd religiös förkunnelse ej skall vara obligatorisk — det tycks vara detta förut liberala och nu socialdemokratiska organ obegränsat.

Det liberala Morgon-Bladet går in på religionsfrihetsfrågan och tillika på möjligheten att ge dispens från morgonbönen. I största allmänhet påstås att den tvungna morgonbönen ej står i strid med religionsfriheten. "Så länge majoriteten av svenska folket önskar en sådan ordning bör denna icke anses strida mot religionsfriheten i den mening att den kränker någon enskilds samvete." Den saken måste väl ha nedskrivits utan eftertanke; vi kan inte tro att tidningen menar att förtryck blir frihet därför att det står en majoritet bakom förtrycket — eller att man bör avstå från att driva en åsikt därför att motståndarna är i majoritet.

Tidningen förklarar ytterligare att läroverksstadgans 24:e paragraf ger rektor rätt att "befria elev från morgonandakten när personliga samvets- eller livsåskådningsskäl anförs"; i de fall som förelegat har befrielseansökan, "enligt skolöverstyrelsens och k m:ts mening, icke baserats på sådana

allvarliga, personliga livsåskådningsskäl, som bestämmelserna avsett". Denna redogörelse är starkt missvisande. Enligt den åberopade paragrafen har rektor rätt att befria från morgonbön, men där sägs intet om "samvets- eller livsåskådningsskäl"; då ansökan om befrielse avslogs har man efter allt att döma utgått från att dylika skäl ej är giltiga, inte från att i det aktuella fallet skälen inte var tillräckligt starkt grundade. Hr Ahlmark, vars förut nämnda inlägg till innehåll och form står högt över det mesta som skrivits i detta ämne, har inte nekats befrielse på grund av omogenhet eller bristande omdöme eller dylikt — så galet är det dock inte —, utan därför att samvets-skäl inte anses vara värda beaktande i detta sammanhang; det gäller att bo långt från skolan.

Morgonbönens försvarare ger genom vettlös ilska, undanflicker, resonemang av såpbubb-lornas hållfasthet och vrängda framställningar det bästa stödet åt kritiken. Förespråkarna för den tvungna morgonbönen strider, för att än en gång citera hr Ahlmark, "i underläge. Detta vittnar bland annat den påtagliga argumentbristen om och det faktum att ingen kan låta bli att inse vart utvecklingen leder... Det går inte i längden att hålla skolan utanför samhällsutvecklingen mot fullständig religionsfrihet."